

WINTERBLOEIERS

Maaike Eras werkt op de tuinontwerpafdeling van PlantenTuin Esveld en heeft een diepgewortelde liefde voor planten. ‘Voor mij is PlantenTuin Esveld een snoepwinkel, maar ik doe ook inspiratie op in de natuur.’ Voor Groei & Bloei selecteert ze 7 topplanten. Deze keer staan winterbloeiers in de spotlights. Je kunt ze nu planten!

tekst MAAIKE ERAS | beeld PLANTENTUIN ESVELD

De beste

Als de bladeren gaan vallen, de takken kalen en de bolletjes nog in slaap zijn, is het fijn als enkele heesters en vaste planten de tuin opfleuren met bloemen. Afgelopen winter waren er zelfs een paar vaste planten die besloten om na de tweede bloei in de herfst gewoon lekker door te bloeien tot de nieuwe bloeiperiode in het voorjaar. Dat gold onder andere voor *Pachyphragma macrophyllum*, de Kaukasische look-zonder-look. De narcissen en paarse dovenetel kwamen afgelopen winter ook al in februari tot bloei. Met andere woorden, de kale winter wordt in Nederland steeds korter. Op het eerste gezicht lijkt die winterbloei een beetje vreemd. Waarom zou een plant in dit jaargetijde willen bloeien? 's Winters zijn er weinig insecten actief en het is koud ...

'Zet winterbloeiers op een plek die je vanuit je raam kunt zien'

Toch heeft winterbloei voor sommige planten een duidelijk ecologisch voordeel: als er minder planten bloeien, hebben ze ook minder last van concurrentie. Bestuivende insecten hebben simpelweg minder keus en dat maakt de kans op insectenbezoek groter.

Vroege vogels

Ook in de winter zijn er dus insecten die actief op zoek zijn naar nectar en stuifmeel. Om ze te lokken geven winterbloeiende planten vaak een sterke geur af, en produceren ze relatief veel nectar. Op zachte dagen in februari zie je al de grote hommels vliegen. De hommelkoningin moet al vroeg nectar drinken om energie te krijgen. Zweefvliegen zijn er al bij 6 °C. De citroenvlinder - meestal de eerste vlinder die in ons land wordt gespot - laat zich eind februari al zien.

Windbestuiving

Sommige planten doen het zonder insecten, ze maken gebruik van windbestuiving. Denk bijvoorbeeld aan de hazelaar en de els. De mannelijke 'katjes' van deze struiken produceren een enorme hoeveelheid stuifmeel. In de periode dat de takken nog kaal zijn, heeft het stuifmeel de grootste kans om de vrouwelijke bloemen tegen te komen. Dus bloeien ze in de winter. De hazelaar staat vaak eind december al in de startblokken. De mannelijke katjes worden steeds groter en geler, terwijl de kleine, rode vrouwelijke bloemetjes, die nauwelijks opvallen, in januari tot bloei komen. ▶

TIPS VOOR MEER WINTERBLOEI

- **MET NECTAR**
  Kies voor winterbloemen met nectar maar vergeet ook de windbestuivers niet. Ook die leveren stuifmeel, een eiwitbron, voor de vroege insecten.
- **BOLLEN**
  Plant bolletjes. Vooral de krokus is een belangrijke vroege nectarbron.
- **VASTE SCHADUWPLANTEN**
  Plant tussen struiken en onder bomen een onderlaag van vaste schaduwplanten. Die bloeien vaak vroeg in het voorjaar met een nabloei in de herfst. In een milde winter vergeten ze soms te stoppen met bloeien.
- **MADELIEFJES**
  Laat madeliefjes in het gras staan. Deze onvermoeibare bloeier bloeit zelfs in januari, mits de temperatuur niet te laag is.
- **SNOEIEN**
  Snoei winterbloeiers niet in het najaar maar na de bloei in het voorjaar. Wilgen worden vaak in februari geknot. Het is fijn als er enkele wilgen niet worden geknot, zodat ze katjes kunnen vormen. Deze bomen komen het jaar erop weer aan de beurt.
- **DRIEHOEKEN**
  Laat winterbloeiers in ongelijkzijdige driehoeken in de tuin terugkomen. Op deze manier blijft de tuin in evenwicht.
- **RUIKERS**
  Wil je in de winter bloemen ruiken? Plant winterbloeiers langs het pad.
- **OP STAP**
  Ga in februari eens naar de Hamamelis-dagen in Arboretum Kalmthout in België. Je weet niet wat je ziet en ruikt!

PlantenTuin Esveld

Maaike Eras maakt beplantingsplannen voor Esveld Tuinontwerp en geeft ook tuinadvies. Meer info: esveld-tuinontwerp.nl.

Maaikes top 7

1

Camellia sasanqua

De bekendste *Camellia* is *C. japonica*, die aan het eind van de winter bloeit. *C. sasanqua* is echter sierlijker dan *C. japonica* en bloeit al vóór de winter. Zodra het gaat vriezen stopt de bloei, en zodra de temperatuur weer boven nul is, gaat de plant weer door. De bloemen vallen af zodra ze uitgebloeid zijn. Je blijft dus niet met van die uitgebloeide dotten op je plant zitten. De meeste ruiken heerlijk. Er zijn veel enkelbloemige cultivars. Dit is fijn voor de insecten want een gevulde bloem heeft minder meeldraden en is minder toegankelijk. Een klassieker is *Camellia* 'Crimson King'.

'Je blijft niet met van die uitgebloeide dotten op je plant zitten'

2

Cyclamen coum

Als je in de winter door de Hortus van Leiden loopt, zie je hele tapijten van *Cyclamen coum*. Deze knolvormende plant verwildert makkelijk en bloeit met kleine, opstaande bloemen in roze, paars of wit. Al snel verschijnt ook het blad. Dat ziet er bij iedere plant weer anders uit. Er is zelfs eentje met een bladtekening die lijkt op een kerstboom ('Christmas Tree'). De bloei kan wel tot eind maart/begin april duren. Het liefst staat deze topper in de halfschaduw bij een boom, op goed doorlatende humusrijke grond.

3

Edgeworthia chrysantha 'Grandiflora'

Wat een bijzondere plant is dit. In de winter verschijnen er wit-gele, hangende bloemknoppen. Zodra de struik gaat bloeien, richten die zich op. Heb je de geur van een *Edgeworthia* eenmaal geroken, dan vergeet je hem nooit meer! *Edgeworthia* heeft een open, elegante groeiwijze en frisgroen blad. De struik houdt van humusrijke, goed doorlatende grond. De cultivar 'Grandiflora' (foto) heeft grotere bloemen dan de gewone soort. *E. chrysantha* 'Red Dragon' bloeit oranje, maar is minder sterk.

4

Hamamelis x *intermedia*

Al in januari komen de eerste toverhazelaars (*Hamamelis*) tot bloei. De lintvormige bloemen bloeien in zachtgele tot diep oranje tinten. Omdat de takken nog kaal zijn, kun je de bloemetjes goed zien. Bij zacht weer verspreiden ze een subtiele, kruidige geur. Hamamelis groeit niet snel en de meeste soorten gaan behoorlijk de breedte in. 'Westerstede' is een opgaande cultivar, die ook in een wat kleinere tuin past. De toverhazelaar groeit het best in lichte schaduw en humusrijke, lichtzure grond.

‘In een periode dat er nog weinig bloeit produceert de wilg royaal stuifmeel’

5

Salix

Een van de eerste voedselbronnen voor bijen is de wilg. In een periode dat er nog weinig bloeit produceert-ie royaal stuifmeel en een beetje nectar. Bijen hebben daar veel baat bij. Het stuifmeel gebruiken ze als eiwitbron om de larven en jonge bijen te voeden. Ook de katjes van de Japanse sierwilg (*Salix gracilistyla* ‘Mt Aso’) zijn populair bij bijen, alleen zijn ze niet geel maar roze. Ook bij bloemschikkers zijn ze erg gewild. De struik groeit compact en staat het liefst zonnig, in vochtige maar wel doorlatende grond.

6

Sarcococca

De vleesbes is wintergroen en vrij bescheiden van formaat. Meestal valt-ie niet echt op maar van december tot in maart verschijnen er kleine witte bloemen langs de takken. Zo klein als de bloemen zijn, zo intens is hun geur. Het is een echte schaduwplant. *Sarcococca confusa* vormt een compacte, bossige struik en is ook geschikt als kleine haag. De geur van deze soort is het meest intens. Na de bloei verschijnen er donkere bessen tussen het glanzend groene blad. *Sarcococca hookeriana* (foto) is losser van vorm, en geschikt als kruipende bodembedekker op donkere plekken. *Sarcococca* groeit het best op humusrijke, goed doorlatende bodems die licht zuur tot neutraal zijn. De planten gedijen in halfschaduw tot volledige schaduw.

‘Zo klein als de bloemen zijn, zo intens is hun geur’

‘De bloemen van *Stachyurus praecox* ‘Rubriflorus’ hebben een klein rood blosje’

7

Stachyurus

De staartaar is een sierlijke struik. De zachtgele bloemen zitten in slanke, hangende trossen die elegant langs de nog kale takken hangen. Na de bloei ontwikkelt zich frisgroen blad, terwijl de struik z’n luchtige uiterlijk houdt. Het zijn prachtige bloemen voor op de vaas. Knip ze niet te vroeg, want dan komen de bloemen niet meer uit.
De bekendste staartaar is *Stachyurus praecox* (de tweede naam verwijst naar de vroege bloei). De bloemen van *S. praecox* ‘Rubriflorus’ hebben een klein rood blosje. Staartaar staat het liefst in de zon of halfschaduw op een humusrijke, goed doorlatende bodem. Voor een kleine tuin wordt deze heester misschien wel iets te groot. ◆